

KATEHEZE

PRED ŽIVOTOM

KATEHEZE ZA 14—15 GODIŠNJAKE

VI. MOJE MJESTO U CRKVI I SVIJETU

Uvod

Svi su u Crkvi pozvani na zalaganje, ali ne svi na isti način. Crkva je tijelo koje sačinjavaju različiti udovi, od kojih svaki, u skladu s cijelim organizmom, ima specifičnu ulogu. Ako jedan ud nije našao pravo mjesto na tijelu i ne igra dosljedno svoju ulogu, zakržlja i zbog toga trpi cijeli organizam.

Duh je onaj koji obogaćuje Crkvu različitim darovima, prema potrebama i u svrhu rasta i služenja svijetu. Duhovi nisu samo službeni početak, nego predivna slika Crkve, vječiti misterij naviještene poruke i uzdignute hvale Gospodinu, koja je jedinstvena u svojoj biti, a tako raznolika u svom izražaju.

Crkva je zajednica služenja: »Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka bude svima sluga. Jer ni Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,43—45). Ne samo onaj koji komandira, nego sve i svi u Crkvi trebaju da budu na službu, na međusobno služenje unutar Crkve («perite noge jedni drugima»), te na služenje cjelokupne Crkve

svijetu. »U kući mojega Oca ima mnogo stanova« (Iv 14,2).

Neobično je važno da svaki pojedini kršćanin bude toga svjestan, da nađe svoje pravo mjesto, da se založi odvažno, velikodušno, stručno, s osjećajem služenja.

Vjerujem da je to problem koji vi u svojoj dobi živo osjećate. Na koncu osmogodišnje škole pitate se da li dalje nastaviti školu ili odmah potražiti sebi zaposlenje. To je veoma važan izbor jer pretkazuje već jedno određeno usmjerenje, koje ćete živjeti u društvu. Ali problem je još dublji. Radi se, naime, o otkrivanju vlastitog poziva, što nadvisuje stvarnost izbora zanimanja, pa čak i ženidbe ili ne. Otkriti dubinski smisao zvanja znači otkriti bit zanimanja i osmišljenosti svoga života.

Sasvim je drukčije, na primjer oženiti se zato jer se svi žene od oženiti se zato da u sreći i zadovoljstvu ispunim poslanje ljubavi i života.

Ali kako otkriti vlastito zvanje? Velik je to upitnik. Natuknice koje slijede samo su načelo, pokušaj odgovora, da bi se pomoglo — možda je pretjerano reći — tražiti odgovor na nešto čemu nema odgovora. Zvanje čini jedno jedinstvo s čovjekom, a čovjek je u neprestanom previranju. Zvanje, to smo mi, a mi ne pre-

stajemo nikada rasti. Otkriti vlastiti poziv, znači otkriti vlastiti način bivovanja kao ljudska osoba.

Da bi nam stvar postala jasnija, pogledat ćemo zvanje pod trostrukim vidom: u odnosu prema samima sebi, u odnosu prema drugima i u odnosu prema Bogu.

1. Zvanje u odnosu prema samome sebi

Prije svega treba se osloboditi ideje da je svako zvanje nešto što pada s neba bez našega znanja i protiv naše volje, neka snaga koja je izvan nas, koja nas vuče tamo gdje mi nećemo. Time bi ono postalo jedna vrsta navlačenja užeta, gdje pobjeđuje onaj koji je jači.

Zvanje je nešto što je u nama, utisnuto je u dubinu našeg bitka, pečat je naših najintimnijih čežnji. Stoga ga prije svega moramo tražiti u samima sebi, u onome što smo, u onome što želimo postati.

Istraživanje bi moglo krenuti u ovim pravcima:

a) Želje

Što bih želio postati? I sama želja mogla bi biti prouzročena nekim strahom ili bojaznošću. Strah nije sam po sebi nešto negativno, kao što ni želja nije sama po sebi nešto pozitivno. Koliko s jedne strane, toliko isto s druge nalazimo se pred interesom koji nas potiče, koji nas ne ostavlja indiferentnima. To je prvi korak.

b) Motivacije

Zašto nam se dopada određeni izbor? Zašto se bojimo odlučiti za to? To je žarišna točka istraživanja zvanja. Možda je najteže odlučiti se jer su vrlo često skriveni našim očima motivi koji nas potiču da se odlučimo. Moguće je da pogriješimo. Moguće je da smatramo autentičnim nakanama one koje su u sebi jako dobre, ali nisu uistinu naše.

Pokušajmo izreći opće načelo: sve motivacije u svojoj biti svode se na dvije: na egoizam ili na ljubav. Valjana su zvanja ona koja su rođena u ljubavi; lažna su i ne vode sreći ona koja su rođena iz egoizma. Sasvim su dvije različite stvari ako mladić aspirira na liječničko zva-

nje iz ambicije, iz želje za bogatstvom ili, naprotiv, potaknut željom da žrtvuje svoj život za spašavanje bolesnih. Posvuda se traži vlastito veselje: ali u prvom slučaju ono se očituje kao prestiž, svrha samom sebi, u drugom slučaju ono je nagrada. Prvi slučaj ne donosi veselje, premda se može konstatirati određeni uspjeh s profesionalnog stajališta. Drugi slučaj donosi, premda profesija može biti i veoma neznatna u ljudskim očima.

Da bi se izbilo na pravi put, potrebno je dok nešto radimo pitati se: »Zašto to radim?« Takav stav ne samo da pomaže našoj spoznaji nego i odgaja u nama životni stav, koji postaje autentičan u velikim životnim izborima.

c) Stavovi

Želje, koliko god bile lijepe; motivacije, koliko god bile ispravne, nisu dostatne. Da bismo načinili nešto važno u svom životu, moramo biti sposobni, posjedovati i odgajati u sebi onu kvalitetu tijela i duše koja je potrebna ne samo za normalnu zrelu osobu, nego koja je neophodna i za specifičnu dužnost koje se trebamo latiti. Onaj koga bi, na primjer, plašile patnje bolesnika, krv ili sl., teško bi mogao postati liječnikom ako uz posebnu disciplinu ne bi mogao nadvladati u sebi taj osjećaj. Stoga je, dakle, potrebno upitati se: zašto sam ja stvoren? Odgovor nije jednosmjernan. Svaki čovjek može vršiti više dužnosti u životu. Ostavljen je velik prostor našoj slobodi i velikodušnosti.

Najmanje što se zahtijeva jest: biti iskren pred sklonostima koje se po svojoj biti protive želji za određenim poslanjem, i zbog njih, ako si želimo dobro, odreći ćemo se nekih želja.

d) Okolnosti

One su dio stvarnosti koju živimo i bitna su karakteristika našega zvanja. Zanimariti ih značilo bi stvarati si iluzije i bespotrebno se izlagati razočaranjima. U nekim posebnim slučajevima mogle bi biti osobe one koje bi u tvome srcu mogle uzgibati neke osjećaje koji bi te odnijeli u određenom pravcu. Stoga bi takvo nešto moglo biti značajno.

Prosinca 1971., nakon jednog incidenta s automobilom, umirala je u blizini Najro-

bija, u Keniji, sestra Marija, mlada redovnica Sestara Tješiteljica, po zanimanju liječnik, a po zvanju misionarka. Ovako je napisala jedna njena prijateljica o njoj: »U meni živi plemenita uspomena na s. Mariju, koju sam upoznala prije mnogo godina kao gimnazijalku. Duge su joj se pletenice poigravale na leđima, ljepuška ste oči zračile su joj na licu dok mi je govorila o počecima svoga zvanja, koje se probudilo na jednom grobu. Dobro se sjećam njenih riječi: »... Za vrijeme rata nalazila sam se zajedno sa svojom obitelji u jednom planinskom seocu. Jednog dana, mjeseca studenoga godine 1944., donijeli su na seosko groblje mladu misionarku Sestara Tješiteljica da je pokopaju. Zvala se sestra Klaudija. Imala je tek 28 godina i nije joj pošlo za rukom da ostvari svoje misionarsko zvanje u Africi. I upravo toga dana, na tom grobu, čula sam Gospodinov glas, koji me zvao. Tada sam rekla: DA. Obećah Gospodinu da ću ostvariti slomljeni san one mlade redovnice, koju nisam poznavala, a tako sam je zavoljela u srcu... Imala sam tri-naest godina.«

Mogu postojati, naprotiv, nepredvidive situacije koje sprečavaju ostvarenje zvanja. U svakom slučaju treba biti ozbiljan i dosljedan, prihvatiti život onakvim kakav on jest i odatle krenuti ne u iluzije, nego u »svoj život«.

Nisu misionari samo oni koji izgaraју pod zrakama afričkog sunca, nego i oni koji uz cijenu vlastitog života žive kršćansku stvarnost ondje gdje se nalaze, ne obazirući se previše na usputne komentare, nego rade iz uvjerenja, iz opredjeljenja za svog Gospodina.

Djevojka koja bi željela ostvariti idealan brak, a zato ne nalazi prilike, ne bi zbog toga trebala biti nesretna, nego bi morala tražiti druge načine darivanja i materinstva, jer materinstvo nije samo privilegij obitelji.

2. Zvanje u odnosu prema drugima

Svako zvanje proističe iz volje za darivanjem. Ovo načelo upućuje nas na odnos prema drugom. U potrazi za vlastitim zvanjem treba se pitati kakvu ulogu

igraju za mene drugi. To nije samo bitni element zvanja nego i ljudske osobnosti. Čovjek je socijalno biće!

a) Otvoreni prema drugima

Osoba je po svojoj naravi biće koja treba i koja je sposobna učiti u odnos s drugim. Baš u tome se izražava i ostvaruje osobnost. Ako u tome uzmanjka, ostaje okrnjena. »Čovjek nije čovjek ako se potpuno ne dariva« (GS 24).

b) Braća vas zovu

Zvanje se ne odnosi samo na to »što« ili »kako« činiti, nego »za koga«. Otkriti vlastito zvanje znači pronaći način kako učiti u odnos s drugima koji su mogućnost ostvarenja mojih želja, mojih sposobnosti, mojih zahtjeva, mojih »snova«. Jasno, nisu sve želje ostvarive, ali svatko nosi u sebi »svoje« želje, dakle one za koje mu je Gospodin dao i mogućnost ostvarenja, samo treba otkriti to »svoje«.

Zvanje se predstavlja, već s ljudskog stanovišta, kao poziv i odgovor. U onoj mjeri otkrivamo zvanje ukoliko smo pozvani od nekoga za nešto. Onaj koji želi postati liječnikom osjeća se pozvanim od strane bolesnika; misionar od strane onih koji vapiju za kršćanskom istinom. Onaj koji sanja o braku, njega zove zaručnica, zaručnik, djeca.

Sv. Ivan Bosko se osjetio pozvanim od strane napuštene mladeži. A ti?... Ako imaš osjećaj da sam sebe zoveš, ne daj se prevariti. Što bi bilo da se tvoj tata oženio ili tvoja mama udala misleći samo na sebe? Na žalost, nisu rijetke one obitelji čiji je osnovni zakon sve drugo samo ne ljubav.

c) Svakog dana

Ovaj razgovor se ne odnosi samo na velike izbore. Potrebe braće za nas su stalan upitnik. Svi odnosi, sve ljudske aktivnosti izmjenjena su upita i odgovora i nije nužno da budu pretočene u riječi. Nije istina da odgovori moraju biti uvijek pozitivni. Može se odgovoriti susretom, pa također i bijegom, otvorenošću, ali također i zatvorenošću, velikodušnošću, pa i nezainteresiranošću; jednom riječju: ljubavlju ili egoizmom. Kako ti gledaš na one koji su ti najbliži? Kao na osobe koje

te zovu ili kao na osobe kojima treba da poslužiš za vlastitu afirmaciju, prestiž, korist? To je vid vlastitog odgoja, koja igra i te kakvu ulogu u tvome životu.

3. Zvanje u odnosu prema Kristu, Bogu

Ako je istina sve ono što smo rekli, postavlja se pitanje: Što ima Bog s našim zvanjem? Je li Bog onaj koji nas zove ili smo mi oni koji odabiremo? Kako shvatiti riječi iz Evanđelja: »Niste vi mene izabrali, nego ja vas« (Iv 15, 16)?

a) Bog zvanja jest Bog stvaranja

Tko vjeruje da je njegov život radikalno usmjeren prema Bogu, shvatit će da to nije samo slučaj, da ga njegove najbolje snage usmjeruju u jednom pravcu. Želje, motivacije, stavovi, okolnosti, postaju za njega znakovi prisutnog Gospodina, to su riječi Božje kojima se on obraća svome stvorenju; braća postaju poljem rada njegova poslanja.

Sve se, dakle, doživljava na jedan poseban način. Sve postaje nečim drugim. Brak, očinstvo, majčinstvo, zanimanje, želja da se pomogne braći, bilo koje drugo područje postaje nečim novim.

Za onoga koji živi Isusa Krista sve je u novom svjetlu, pa također i vlastiti životni program. Ono što ja želim postati u istini i ljubavi, to isto želi i Bog. On me ne poziva protiv mene, nego po meni, za mene. Bog nije protivnik mojih planova, nego saveznik, prijatelj koji mi pomaže shvatiti da se njegov plan u meni bitno poistovjećuje s našim planom u njemu, i bit će mi uvijek uz bok da ostvarim taj plan.

Povjerovati u to znači oboružati vlastiti život entuzijazmom i pouzdanjem, ne imati straha ni pred čim, jer Bog je sa mnom, a ja osjećam da moj plan nije siromašni pokušaj obnove svijeta, nego postaje dijelom vječnog plana koji kroz povijest nosi mudrost, ljubav, božanska snaga, koji je po svakom ljudskom životu sve bliži svom potpunom ostvarenju, pa i onda kad imamo osjećaj da je sve beskorisno.

b) Poziv i objava

To nisu pretpostavke, fantazije. Sve nam je to bilo objavljeno. Nalazi se u Evanđelju. Razasuto je po Bibliji, po cijeloj povijesti spasenja. Stranice koje govore o zvanju najljepše su stranice Biblije, i u Starom i u Novom savezu.

Pomislimo malo na poziv Abrahama, Mojsija, Samuela, Izaije, Jeremije, proroka. Pomislimo na Isusov poziv upućen apostolima: Ivan i Andrija, Petar, Nataaniel, Levij, Saul na putu za Damask.

Ove stranice, kao i sve stranice Biblije, napisane su ne samo da bismo znali što je to Bog radio u prošlosti, nego također zato da danas lakše doživimo Božje djelovanje u svojem životu, kakav je njegov način djelovanja. kako mene poziva, danas. One povijesti postaju mojom poviješću, onaj poziv, mojim pozivom, da bismo u svakom od njih pronašli nešto što bi bilo naše, moje.

Zadivljujuće je otkriti da Gospodin prolazi pokraj mene, danas, u konkretnim situacijama moga života, gleda me, upire u mene pogled pun razumijevanja i ljubavi, kao što je to učinio s bogatim mladicom, poziva me da krenem za njim, poziva me da sijem dobro, uvjeravajući me: »Ja sam s tobom.«

I ako je — da bi se slijedio takav poziv — potrebno ostaviti nešto, puno, sve, ne smijemo činiti to uz očajni plač. Prodati valja s veseljem sve da bi se kupila njiva zakopanog blaga!

Može s pravom ustvrditi da se susreo s Kristom onaj koji je osjetio njegov poziv. Vjera u Krista poistovjećuje se sa svješću poziva i poslanja.

Vjera je poziv i poslanje. »Bog koji ne bi bio poziv, nepotreban je i suvišan.« Bog ne poziva na nauku, nego k sebi. Poziv nije Božji poziv na nešto, nego k sebi, u Kraljevstvo.

c) Reći svaki dan DA

Božji poziv, shvatili ga mi na bilo kakav način, ostavlja nas potpuno slobodne. Bog ne želi robote, nego zaljubljenike. On ne može ništa s nama bez našeg pristanka.

»Da«: dva abecedna slova, koja mogu postati nosačima vječnosti. »Ne znam tko — ili što — je postavio pitanje. Ne znam

kad je bilo postavljeno. Ne sjećam se što sam odgovorio. Ali jednog dana odgovorih nekomu ili nečemu. Od onoga momenta postadoh siguran da život ima svoj smisao, pa makar bio i podlozan. Od onoga trenutka posta mi jasno što znači »ne okretati se natrag«, ne brinuti se za sutra« (D. Hammarskjöld, **Linea della vita**, Rizoli, str. 147).

Reći da na takav način nije najjednostavnija stvar na svijetu, jer mu se mora stvoriti put kroz džunglu tame i različitih poziva. To je da koje se ne improvizira, na koje se priprema, dan za danom, kročeći putem na čijem svakom kamenu je napisano da. Samo onaj koji se priviknuo reći da dozrijevat će u sebi, a da ne misli toliko na jedno vječno da. Zvanje se otkriva živeći ga.

Zaključimo:

»Govorim vama, predragi sinovi, mladima i ne mladima: ne dopustite da osobe, ideje, događaji, blokiraju vaše izbore i vaše odluke. Zašto čekate? Slika ovoga svijeta brzo se mijenja. Druge kolone ljudi dolaze na ovu zemlju. Evandjelje se mora navijestiti svima. Jučerašnjim siromasima pridružiti će se oni sutrašnji: bilo je i bit će gladnih, žednih, zarobljenih, bolesnih tijelom i duhom. Oni vas čekaju: u njima vas čeka Krist. Slobodni ste: dakle, odlučite. Kao što je prije svih učinio Krist: »Sam polažem svoj život« (Iv 10, 18) — (Pavao VI., *Messaggio per la giornata mondiale delle vocazioni*, 13. svibnja 1973).

Napomene

Ako je moguće na ovakve katehetske sastanke pozvati osobe koje mogu zasvjedočiti proces i rast u zvanju, bila bi to hvalevrijedna, konkretna i opipljiva stvar za katehizante. Susret bi se mogao odvijati na ovakav način:

Predstave se osobe.

Načini se mali uvod u temu. Dozovu se u pamet osnovne ideje, stavljajući jaki naglasak na svjesnost izbora, njegovu važnost za cijeli njihov naknadni život. Naglasiti valja potrebu pripreme na to, bez žurbe, bez zdvajanja, ali i bez iluzije da će se problem riješiti sam po sebi.

Zatim će svaka od pozvanih osoba u vremenu od pet minuta otprilike izložiti narav, motive i povijest vlastitog izbora, počevši, jasno, od prvih buđenja poziva, to je konkretan problem za katehizante.

Nakon toga ostaviti mladeži mogućnost pitanja. Može izgledati, i stvarno jest prekratak jedan susret za izlaganje osnovnih zvanja unutar Crkve. Ali s druge strane to ima i svoje prednosti. Daje mladeži mogućnost spoznaje osnovnih načela svakog pojedinog zvanja, jer sva vode k jednom cilju, sva su na službu jednoj stvarnosti, sva su jednako važna ukoliko u srcima proizvedu osjećaj ljubavi i darivanja. Ovo u mladima proizvodi osjećaj slobode i širine izbora, što neobično potiče njihovu kreativnost.

VII. ŽIVJETI ZNAČI LJUBITI

Uvod

Sadržaj ove kateheze nalazi se pomalo u centru i rekao bih da je srce svih dosadašnjih. Bit će potrebno da izbliza i temeljitije sagledamo tu veliku vrijednost, bez koje bi svaki život bio velik besmisao. Samo onaj koji ljubi taj živi. Život bez ljubavi nije život, nego vegetiranje.

1. Što je ljubav

a) Svi mislimo da to znamo

Svi govore o tome. Svatko ima o tome neko iskustvo, ali koliko se međusobno ta iskustva razlikuju, kolika su upravo oprečna! Što se sve ne stavlja pod etiketu ljubavi!

Upotrebljava se, naime, isti termin da bi se naznačila:

- ljubav Boga, »koji je toliko ljubio svijet da nam je dao svoga jedinorođenca«;
- ljubav Krista, koji nas je ljubio do ludosti, ludosti križa, žrtvujući za nas sebe sama;
- ljubav majke, koja nalazi svoje veselje u tome što se daruje svojoj djeci;
- ljubav zaručnikâ, koji se međusobno

potpomažu i dijele muku svakidašnjice;

- ljubav misionara, koji ostavlja svoje da bi prinio svoj život za siromašne, neuke, bijedne i napuštene.

Taj termin se upotrebljava kad se želi izraziti i sama egoistična želja užitka; on je postao reklama kojekakvih proizvoda i kojekakvih ponuda.

Što je zapravo ljubav? Ideje koje slijede povadili smo iz knjige poznatog američkog psihoanalitičara Ericha Fromma: **Umjetnost ljubavi.**

b) Ljubav nije:

— sentiment ili, bolje rečeno, nije samo sentiment. Vjerojatno ste već iskusili kako su osjećaji nestabilni. Kad bi ljubav bila samo osjećaj, mi ne bismo mogli biti sigurni ni u sebe same niti u druge, tj. niti bismo bili sigurni da ljubimo, niti da smo ljubljeni.

— fizička privlačnost. I ovo može biti jedna komponenta ljubavi, ali prava ljubav ne smije biti svedena na to. Fizička privlačnost je plod naših podraženih osjećaja, naročito vida.

Ta fizička privlačnost, koliko god bila jaka, podliježe brznoj prolaznosti, poput lijepog sna. Dovoljno je da se pojavi nešto ili netko bar malo ljepši.

To nije ljubav, to je podražaj. Vjerojatno si i sam svjedok što ostaje od braka koji se bazirao na nečem takvom. — »Biti ljubljen«. Jasno, čovjek ima uvijek potrebu da bude ljubljen. Ali, uistinu ne ljube oni koji se zaustavljaju na toj dimenziji. Njihova ljubav ostaje djetinjasta. Za njih postoji samo jedan problem: kako biti ljubljen? Da to postignu, žrtvuju više nego što je to načelno vrijedno. Služe se kojekakvim pristupima. Jedan, a njime se obično služe muškarci, sastoji se u uspjesima, u bogatstvu i moći. Drugi, kojim se obično služe žene, sastoji se u ovome: učiniti se lijepom, privlačnom, znati se zgodno obući... Treći, kojim se služe i muškarci i žene, teži za tim da čovjek bude »famozan«, zanimljiv u razgovoru, koristan, ravnodušan, neuvredljiv.

— »Predmet« koji se može pronaći. Mnogi, pa i oni koji su shvatili da ljubav

ne znači »biti ljubljen«, smatraju da je ljubav jednostavna i da je teško samo pronaći pravi objekt ljubavi koji bi ujedno ljubio. Ljubav bi bila, dakle, lutrija, sreća!

c) Prava ljubav

Premda izneseni elementi mogu na neki način biti uključeni u ljubav, onu pravu, autentičnu, ipak ih ona potpuno nadvisuje.

Ljubav je sposobnost koju će trebati stvoriti u vlastitoj osobi, sposobnost koju treba razviti, umjetnost koju treba shvatiti, umjetnost koja se ne da nikada posve naučiti. Odgoj u biti, bilo onaj kojim odgajamo druge, svodi se na ovo: naučiti i poučiti druge umjetnosti ljubavi. Što biste rekli o onome mladiću koji bi želio naučiti svirati gitaru i u isto vrijeme tvrdio da to nije nikakva umjetnost, nego je dostatno naći »komad«, pjesmu koja se njemu sviđa? Ne razmišljaju li na isti način oni koji nisu sposobni nikoga ljubiti, jer se za to nisu nikada potrudili i misle da će naći jednoga dana osobu koju će uzljubiti?

Da bi se uzljubila neka osoba, trebat će prije svega usvojiti određenu sposobnost sveopće ljubavi, kao što se ide na sveučilište s nekim predstojećim sveopćim znanjem. Ljubav je, dakle, umjetnost. A umjetnost je nešto osobno, jedinstveno, neponovljivo. Da bi se naučila neka umjetnost, trebat će prije svega naučiti stanovita pravila, teoriju, i u isto vrijeme primjenu te teorije.

Još uvijek slijedeći Frommovu knjigu, ovdje ću se zaustaviti na ilustraciji osnovnih zakonitosti ljubavi, upozoravajući na posljednje poglavlje knjige one koje zanima praksa.

2. Osnovne vlastitosti ljubavi

a) Pažnja

Tko ljubi, taj je pažljiv. To se vidi. Ne izmiče mu ništa. Mislimo malo na vjerne majke. Kako lako »registriramo« osjećaj da nas drugi voli! Onaj koji je rastrešen, ne može reći da ljubi. Kako možemo uzljubiti nekoga ako ga i ne primijetimo, niti shvaćamo njegovu potrebu?

To nam je prvi grijeh protiv ljubavi: živjeti rastrešeno. Često se ispovijedamo

da smo bili rastrešeni kod molitve, na Misi, u školi. Jesmo li se ikad ispovjedili da smo bili rastrešeni u svakidašnjem ophođenju? Koliko nam puta ljepota i poziv života izmakne samo zato jer smo rastrešeni! Da li smo ikad pomislili na to da je jedan od osnovnih ciljeva škole i studija njegovati smisao pažnje?

b) Poštivanje

Nikad nismo osjetili da nas ljubi onaj koji nas ne poštuje. Na osobi mora sve biti objekt poštivanja: njezino biće, njezine geste, ideje, nadasve pak njezina savjest i njezina sloboda. Protivni su poštivanju: ironija, ismijavanje, omalovažavanje, nasilje.

Poštivati ne znači u isto vrijeme odobravati. Treba poštivati ideje bezvjerca ili bilo kojeg drugog koji slijedi ideologiju oprečnu mome svjetonazoru, pa čak i grijehe svog vlastitog brata moram poštivati, no bez ikakve pretenzije da ih odobravam. Da bismo naučili poštivati druge, trebat će da kao kršćani slijedimo Krista.

c) Shvaćanje

Shvatiti znači više nego upoznati. Spoznaja se zaustavlja na površini, na onome što netko kaže ili čini. Shvaćanje nadilazi spoznaju, pita se: »Zašto netko kaže to ili čini to, ili čini to na takav način?« Treba pokušati staviti se u kožu drugoga, živjeti i proživljavati njegovu situaciju.

Ako se gleda iz kuta drugoga, brzo se stječe uvjerenje da stvari mogu ići i drukčije. Koliko puta se pod »ne« skriva sramežljivo »da«, a pod odbijanjem pomoći vapaj za njom.

Koliko puta je bijeg zapravo bojažljivo traženje afekta. Žalosno je kad se mora reći: »Nitko me ne razumije.« Jer to znači: »Osjećam da me nitko ne voli.« Vrijeme je da se već upitamo, ako želimo preći na zrelu ljubav: »A što ja činim da shvatim drugoga? Shvaćam li svoje roditelje? Trudim li se bar da ih shvatim?« Ako nije moguće uvijek shvatiti, bar mora postojati iskrena nakana da to jednoga dana postignem.

Teško je! Shvatiti druge znači koji put zatajiti sama sebe, odreći se svog stila,

svog načina prosuđivanja. Nikom nije lako mijenjati se, obratiti se. Ne treba nikad zaboraviti da se ne prelazi od jednog stila ljubavi na drugi bez temeljitog obraćenja. Teško je! Stoga je shvaćanje vrlo rijetka stvar.

d) Služenje

To je vid ljubavi koji Evandelje stavlja u prvi plan. Isusa su navijestili proroci kao slugu, Božjega slugu, slugu ljudskoga. »Dođoh među vas kao onaj koji služi« (Lk 22, 27). Služiti znači staviti se na raspolaganje bratu koji me treba. Pretpostavlja bar malenu dozu poniznosti.

Ne treba služiti uvijek, pod svaku cijenu i na bilo koji način. Postoje načini služenja koji više škode nego koriste. Jasnije je da se majka koja bi željela na svaki način i u svakoj situaciji zadovoljiti ili, bolje rečeno, udovoljiti svome djetetu, koja bi išla za tim da mu uštedi svaki trud i napor ili učitelj koji bi bio previše popustljiv prema svojim učenicima time ne bi očitovali kao pravi sluge. Oni bi zapravo bili egoisti.

Pravo služenje je ono koje ide za tim da drugoga pridigne u trenutku potrebe, ali nadasve ide ono za tim da drugima pomogne u osobnom rastu, da jednoga dana postanu sami sposobni za služenje. Gledano s toga stanovišta, moglo bi se dogoditi da uskraćivanje služenja bude najbolja usluga. Reći koji puta ne, dakle je neophodno potrebno. I u tome nas može poučiti Evandelje.

e) Darivanje

Popratiti služenje velikodušnošću. Služenje bi moglo postati manje ili više stvar interesa. Uslužit ću te uz uvjet da i ti mene uslužiš! U tom se slučaju ne radi o ljubavi, nego o trgovini. Prava ljubav nema interesa. »Ljubav ne traži svoj interes« (1 Kor 13, 5). Dobri Samaritanac nije zaradio ništa na tome što je oprao i zalio rane čovjeku koji je upao među razbojнике. Naprotiv, gledajući s materijalne strane, izgubio je. Platilo je iz svoga džepa.

Prava ljubav ima jedan cilj: pomoći drugome da postane sve više čovjek. Ne zahtijeva ništa, naprotiv nudi. Spremna je darovati se i onda kad neće dobiti od-

govora na to. Ne radi se, dakle, o tome da se daje nešto, nego sebe samoga. Koliko god bilo skromno ono što se daje, može postati velikim ako je iz duše i srca. Postoje mali darovi, siromašne geste, a znaju nositi u sebi veću vrijednost nego ne znam kako veliki darovi.

Ovo je uistinu prava karakteristika ljubavi, koja sadržava sve druge. Najveće darivanje podudara se s najvećom ljubavi. »Nema veće ljubavi od one zbog koje se daruje vlastiti život za prijatelje svoje.« To je Gospodinov stil.

f) Odgovornost

Osjećati se odgovornim ne znači u isti tren osjećati se krivim. Ako je moj brat u potrebi, ili pogriješi, može biti da ja za to nisam ni najmanje kriv, premda moramo biti veoma oprezni prije nego se proglasimo nedužnima. Stoga nam nije dopušteno »prati ruke« ili pak slegnuti ramenima na to, rekavši: »Što ja mogu tome?« Dobri Samaritanac nije bio kriv za situaciju u koju je slučajno upao, ali se osjetio s druge strane odgovornim za onoga koji je nastradao. Da je slučajno tražio neku pravdu, ogriješio bi se, kao i ona dvojica prije njega.

Ako tolika naša braća u svijetu umiru od gladi, žeđi, ne može se reći da smo mi za to direktno krivi. Ne ovisi o nama da li će gladovati ili ne. Ali, s druge strane, ne možemo se osjećati neodgovornima za one koji gladuju i žedaju!

g) Povjerenje

»Ljubiti znači povjeriti se jednoj osobi zauvijek.« Kad se više ne vjeruje u nekoga, on se prepušta svojoj sudbini, ne čini se više ništa da mu se pomogne. Ljubav nikad ne kaže: »Od njega se više ne može ništa očekivati.« »Ljubav sve prašta, svemu se nada, sve podnosi... Ljubav nikada ne iščezava« (1 Kor 13).

Kad se čovjek umori u ljubavi, znak je da je nešto očekivao pa je ostao razočaran. Ljubav je bila interes. Ako uistinu tražimo dobro drugoga, tako se nešto ne može dogoditi. Nikad se ne može pogriješiti ako se želi dobro drugome.

i) Žrtva i radost

Ljubiti na takav način nije lako. Takva ljubav prolazi nužno kroz križ. Sve one

osobe koje su nas istinski ljubile, žrtvovala su se za nas, trpjele su za nas. Spособnost žrtve, to je mjera ljubavi, i u isto vrijeme izvor najdublje radosti. To je zakon Uskrsa! Tko god ljubi, predosjeća Uskrs!

3. Dimenzije ljubavi

Ove karakteristike nisu jedine i međusobno se isprepliću, posjeduju različite nijanse, već prema tome u kakvim odnosima živimo. Nabrojmo neke!

a) Ljubav Božja

Osjećamo da nas Bog ljubi, jer je pažljiv na naše potrebe, poštuje našu slobodu, shvaća nas, stavlja nam se na službu, daruje nam se, uzima na sebe naše spase-nje, vjeruje nam, prašta nam.

Mi možemo reći da ljubimo Boga ako budno pazimo na njegovu riječ, ako poštujemo njegovo ime i njegovu volju, ako se u vjeri trudimo da shvatimo i prihvatimo njegov spasiteljski plan, ako mu se stavimo na raspolaganje u njegovu Kraljevstvu, ako mu se potpuno predamo kao odgovor na dar koji nam on daruje, sebe samoga, ako smo odgovorni za svoju Crkvu, ako ne gasimo nadu.

b) Roditeljska ljubav

I ovdje se razgovor vodi na dvije strane, tj. s jedne su strane roditelji, a s druge djeca. Svaki član obitelji, prije nego što optuži drugoga, trebao bi se pitati koliko je truda uložio da bi živio dimenzije ljubavi.

c) Prijateljska ljubav

Neobično je važno shvatiti i tu dimenziju ljubavi, kroz međusobnu izmjenu, umjetnost ljubavi. Prijeći s jedne ljubavi, koja prima, na drugu, koja daruje. Ljubav se učvršćuje i postaje trajnom kad obadvije strane ljubomorno njeguju osnovne zakonitosti iste ljubavi.

d) Seksualna ljubav

Ne smije se poistovjetiti s erotizmom, koji je degeneracija same ljubavi. U međusobnom prijateljevanju mladića i djevojaka, u zaručništvu, u braku, ne smije čovjek biti nepažljiv, neobazriv, neshvatljiv itd. Koliko se brakova srušilo baš zbog

toga! Seksualna ljubav, jasno, ima svoje vlastitosti i svoje zahtjeve, ali oni moraju biti prožeti autentičnošću ljubavi i postati njenom svakidašnjom hranom. Samo onaj koji posjeduje autokontrolu na tome području znat će od seksualnosti učiniti veliko sredstvo ljubavi.

Ovo su samo neke natuknice. Možemo ih razrađivati šire i dublje. S druge strane, ne manjkaju publikacije o tim argumentima. Potrebne su adolescentima. Dobro je da se te stvari redovito obrađuju kad je to potrebno.

Cilj svega ovoga mora biti jedinstven: učiniti da mlada osoba zrije u vjeri kroz ljubav.

Ako se već obrađuje ovaj argument u katehezama, a osobno smatram da je to neizbježno, trebat će ograničiti se na bitne ideje, koje bi se mogle ovako sintetizirati:

U prošlosti seks je bio tabu. Danas je postao mitom, stvar koja se uzdiže do beskonačnosti, kao da bi se u popuštanju osjećajima postigla apsolutna sloboda i vječna radost. Seks nije ni tabu, ni mit, nego vrijednost, stvarnost od velike važnosti u ljudskom životu, koju je potrebno proučiti i znati upotrebljavati.

Prije svega potrebno je shvatiti da seks nije nešto što se odnosi samo na tijelo, nego zahvaća cijelu osobu kao psiho-fizičko jedinstvo.

Već na **tjelesnoj razini** seksualnost zaposjeda veću površinu nego se obično misli. Ona se ne svodi samo na spol, nego se odnosi i na cijelu tjelesnu konfiguraciju i daje nešto karakteristično čak svakoj našoj pojedinoj stanici. Muškarci smo ili žene cijelim svojim tijelom.

Različit nam je **psihički i afektivni** život, tj. način osjećanja, reakcije s obzirom na osobe, situacije, događaje.

Takav nam je i **duševni život**, tj. način mišljenja, prosuđivanja, htijenja, ljubavi, davanja smisla životu. Sam **vjerski život**, način vjerovanja, moljenja, ulaska u odnos s Kristom, shvaćanje i ostvarivanje njegove poruke pravde i ljubavi, različiti su kod muškarca i kod žene, kod mladića i kod djevojaka. Ne radi se o više ili manje, nego jedino o raznolikosti.

Ta raznolikost je plod naravi, bolje rečeno, plod Boga Stvoritelja, ne u tom

smislu da bi svaki išao naprijed bez zanimanja za drugoga ili, još gore, da bi bili oprečni jedan drugome. Raznolikost je u službi bogatstva, međusobnog dopunjivanja. Muškarac osjeća potrebu da integrira svoje vrijednosti s onima žene, kao što to osjeća i žena. To znači da se integracija ne svodi na sasvim fizički plan. Može postojati fizička integracija bez ikakve izmjene darova, kao što može postojati duševna suglasnost a da nije posredovana fizičkim jedinstvom.

U bračnom životu fizičko jedinstvo trebalo bi biti ono što izražava i pothranjuje jedinstvo osjećaja i duša, jer bi u protivnom slučaju i brak mogao postati stvar razočaranja. Na integraciju muško-žensku ne bi trebalo gledati ograničeno samo na jednu osobu. Važan je sav društveni život, svi ljudski odnosi, što je sve očitije i spontanije u današnjem životu: škola, rad, slobodno vrijeme. Crkva nudi beskonačno široku gamu mogućnosti izmjene ideja i vrijednosti između muškarca i žene s velikim nabojem bogatstva s jedne i s druge strane. Mogao bi se i te kako obnoviti društveni i crkveni život kroz tu prizmu ako bi se bolje i više usvojila zdrava i konstruktivna integracija muških i ženskih vrijednosti te njima prožele strukture i programi našeg društvenog bivovanja.

Na tu integraciju nuka nas sama narav na tako fini način, kao što je ljudska seksualnost, koja upošljuje cijelu osobu, bilo fizički, bilo pod duševnim vidom.

Često nas naša pala narav ponese da u seksualnom životu tražimo samo ono što je užitak i time svodi cijelu osobnost na egoizam i fizički vid. Ako se užitak shvati kao cilj, a ne kao sredstvo, seksualnost postaje degradiranom i osoba prestaje istinski ljubiti.

Stoga je potrebno ozbiljno se založiti da se postigne dostatna autokontrola, bilo na području osjetila, bilo na području osjećaja.

Ne trebate se čuditi u vašoj dobi ako vam to ne polazi uvijek za rukom i ako to doživljavate često kao vrlo veliki teret. Vaše afektivno-seksualne težnje izranjaju u vašem životu silovito, brzo, i stoga nema mjesta zdvajanju zbog pada. Nema mjesta dramati i dramiziranju; ali s

druge strane budite heroji i ne dajte se vući za nos, misleći da će se problemi rješavati sami po sebi.

Bilo bi pametno povjeriti se nekoj solidnoj osobi, koja vas može shvatiti, koja vam može pomoći i predložiti vam sredstva bilo naravi, bilo milosti, kojima se svatko mora uteći da bi postigao neki konkretni rezultat. Blago onima koji nađu takvog prijatelja, kojemu će moći reći sve i koji će im biti bliz u potrebi, onaj koji će biti blag, ali u isto vrijeme i odrješit, uvidavan, no i zahtjevan.

Danas je potreba autokontrole to hitnija što se nalazimo u erotiziranom svijetu, u kojemu su slike i erotični podražaji jaki i stalni. To je autentično nasilje, koje je upereno protiv vas i koje od vas zahtijeva veliku pronicljivost u obrani. Moralno zagađivanje nije ništa manje od onog ekološkog. Danas je rijetko čuti protest protiv takvih stvari, naprotiv, smatraju se izražajem progresa i slobode. Jasno, nećemo bježati od ovoga svijeta, ali nećemo ni dopustiti da takav ostane, već ćemo nastojati da postane ljudskijim, toplijim, pristojnijim, pravednijim. Treba biti kritičan pred svim ponudama, ne manipulirati, niti se dati manipulirati. Trebat će razlikovati ljepotu prirode od instrumentaliziranja ljudske osobe bilo u koju svrhu.

Radi se prije svega o jednoj unutarnjoj reakciji, koja, jasno, ima svoje izražaje naizvan, kroz riječ, kroz nastup, kroz gestu, kroz razonodu. Treba se međusobno poštivati, poštivati sve ono što se odnosi na svijet ljudske seksualnosti, na takav način da bude angažirana cijela ljudska osoba: tijelo, osjećaji, duševne sposobnosti. Treba ići za velikim vrijednostima, biti velikodušan prema drugima, otvoren Kristu koji drži ispruženu ruku prijateljstva i razumijevanja, koji je spreman pomoći vam da svakog dana postajete sve više ljudi, slobodni, da ljubite sve zrelije.

4. Egoizam

Ako je ljubav ono što smo pokušali opisati, ako doživljavamo da nas ljube osobe na takav način, upitajmo se koliko je osoba za koje možemo ustvrditi da ih istinski ljubimo ili, bolje rečeno, koliko

je osoba koje bi mogle zbilja reći da ih ljubimo. Ne bi bilo nikakvo čudo ako bismo bili prisiljeni kazati: »Ako je to ljubav, onda ja nisam nikad ljubio.« Može to razočaravati, ali može biti i poticajno. Samo onda kad udarimo glavom o stvarnost svoga egoizma, možemo sa sigurnošću reći da smo bili premalo ljudi.

a) Što je egoizam

I ovdje je potrebno imati jasne ideje da bismo izbjegli greške i pretjeranosti u svom ponašanju.

Egoizam je ljubav prema sebi samome.

Postoji i »**zdravi egoizam**«, pravedna ljubav prema sebi samome, koja nije samo dopuštena, nego je i potrebna. »Ljubi bližnjega svoga kao sama sebe«, reče nam Gospodin. Ne možemo ljubiti bližnjega do te mjere da sebe apsolutno zaboravimo. Ne smijemo zaboraviti ni to da svi, ako moraju ljubiti, s druge strane imaju pravo i da budu ljubljeni. Psihologija i iskustvo dokazuje da će teško ljubiti onaj koji nikada nije bio ljubljen. Tražiti ljubav nije zlo, nego potreba. Postaje zlom kad prelazi u zahtjev.

Postoji **psihološki egoizam**, koji se točnije zove egocentrizam. Plod je lošeg odgoja više nego zle nakane. Egocentričan čovjek, baš zato što nosi u sebi težnju da bude centar, trpi zbog toga i presretan je ako nađe nekoga tko bi mu pomogao da izađe iz te situacije.

Postoji također **moralni egoizam** čije je sjedište u ljudskoj volji i može se okarakterizirati kao pretjerana ljubav prema sebi i svojim interesima, također pod cijenu drugoga. To je zapravo neuravnoteženost. Red je stvorio Gospodin i On očekuje od nas red i urednost, ni u kojem pak slučaju naglavačke stavljene vrijednosti i ciljeve.

Protiv takve forme egoizma treba se boriti svim snagama.

b) Negativnosti egoizma

Moralni egoizam prijeti čovjeku na svim područjima.

— **Na psihičkom planu** rada bojaznosti, strahovima, neprikladnošću. Jedan američki psiholog preporučuje svojim

pacijentima kao prvo sredstvo zapostavljanje samoga sebe.

- **Na intelektualnom području** često suzuje područje interesa, a time i spoznaje i kulture. Čini ljude jednostranima i nepokretnima u vlastitim idejama i sudovima. Ne ide u prilog ideološkom dijalogu.
- **Na moralnom planu volje:** ovdje su ukorijenjeni svi grijesi. Grijeh je uvijek pobjeda egoizma nad ljubavlju ili, bolje rečeno, poraz ljubavi.
- **Na afektivnom i području ljudskih odnosa.** Za egoistu bližnji ne postoji kao vrijednost u sebi, kao cilj, nego se na nj gleda kao na sredstvo za postizavanje vlastitih ciljeva. Možda je to najnegativniji vid egoizma. Svima nam je jasno da je svijet pun takvog egoizma.
- **Na vjerskom području:** egoist ne može vjerovati u Boga, njemu se darovati, jer vjeruje i misli samo na sama sebe. Ako moli, čini to iz interesa. Ako obavi svoje vjerske dužnosti, Boga odmah smatra dužnikom i ljuti se na njega ako nije »vjeran svome savezu«.

Ako je Bog ljubav, egoist ga ne može sresti. »Tko ne ljubi, ne može upoznati Boga« (1 Iv 4, 8).

Egoizam je uistinu propast za čovjeka, poraz osobnog, obiteljskog, društvenog života. Isus je to potvrdio jednostavnim riječima: »Tko ljubi vlastiti život, izgubit će ga« (Mt 10, 39). Svaka osoba krije u sebi jednu dozu mogućnosti ljubavi, a dužnost je svih da se to otkrije i promiče. S druge strane svaka osoba nosi u sebi učahurenu sjemenku, koja se ponekad manifestira u obliku ljubavi, ali je u stvarnosti samo čežnja za vlastitom afirmacijom i prestižom.

»Najveća mistifikacija modernog vremena jest što se egoizam prodaje pod ljubav« (Kierkegaard). A sv. Pavao piše: »Kad bih sva svoja dobra dao siromasima, kad bih svoje tijelo dao spaliti, a ne bih imao ljubavi, ništa mi ne bi vrijedilo« (1 Kor 13, 3).

c) Osnovne manifestacije egoizma

Sveti Ivan u svojoj prvoj poslanici svodi ih na tri:

- požuda tijela: osjetilnost, erotizam koji otcjepljuje seks od ljubavi
- požuda očiju: neuredna želja za posjedovanjem nepotrebnih dobara
- oholost života: smatrati se važnijim od svega i od svijeta.

To su zapravo tri korijena iste biljke, iz koje izbija sve mnoštvo mana što zagađuju teren naših osobnosti i svijeta u kojem živimo. Isus je osudio egoizam u njegovu korijenu, predlažući evanđeoske savjete (siromaštvo, čistoću, poslušnost), prema kojima na poseban način žive posvećene osobe. Doduše, samo su neki pozvani u Crkvi da žive svoj život u tome stilu, no, s druge strane, ostali bi morali upiti u sebe osjećaj toga duha, ako ne žele da budu pregaženi egoizmom.

Zaključimo

Možda smo došli do uvjerenja da je ljubav nešto što nadilazi naše snage. Vjerojatno stvaramo sebi iluzije kad mislimo da možemo ljubiti bez Krista, bez njegova Evanđelja, bez njegove milosti. Samo Krist nas može osloboditi od našeg egoizma i preobraziti nas u kraljevstvo svoje ljubavi.

Samo je Gospodin naš Spasitelj.

Napomene

Budući da ova tema uzrokuje interes u mladeži ove dobi, ideal bi bio da se podijeli u dvije kateheze. Jedna bi bila u tome da se predstavljaju osnovni zakoni umijeća ljubavi, a druga da govori o odnosu između ljubavi i seksualnosti.

Delikatnost teme i široka problematika, njime prouzročena, zahtijeva od katehete da stvar dobro prostudira i da pripremi materijal za rad po grupama, imajući u vidu osjećajnost i zrelost mladeži, te ambijent u kojemu žive.

VIII. KRIST NAS ČINI SLOBODNIMA

Uvod

Iskreno traženje vjere vodi nas k svijesti da smo pozvani živjeti svoj život u istini i ljubavi. S obzirom na taj poziv mi

smo slobodni. Možemo odgovoriti **da**, i tu nalazimo svoju sreću. Možemo odgovoriti i **ne**, no tu nastupa razočaranje: zlo.

1. Zdravi realizam u konfrontaciji sa zlom

a) Postojanje zla

Ne treba previše gubiti riječi za to da se dokaže da postoji zlo. Pa i onome koji ne želi govoriti ili slušati da netko drugi govori o grijehu dovoljno je da uzme u ruke dnevne novine, da se zaustavi na kronici dana, na izvještajima o nepravdama, o ratovima koji se dižu na sve strane svijeta, pa da se zapita: »Što je sve to skupa?« Ne postoji zlo samo oko nas. Svaki pojedinac ga može iskusiti u sebi samome, kao snagu koja nas sili na ono što mi nećemo.

b) Pogrešni i neprikladni načini reakcije na zlo

Ako postoji zlo u nama i u drugima oko nas, kao tragična stvarnost postojanja ljudskog bića, znači da pred njim moramo zauzeti neki stav. Nitko se ne može izuzeti od toga.

Obično se služimo dvama različitim kriterijima, već prema tome da li se radi o zlu koje smo učinili mi ili pak drugi.

Kad se radi o drugima, skloni smo sudu i osudi. »Zašto gledaš trun u oku brata svoga, dok ne primjećuješ brvna u oku svome?« (Mt 7, 3)

Kad se radi o nama samima, spremni smo uteći se u bilo kakve argumente da bismo se opravdali.

Zatvaramo oči da ne bismo vidjeli ništa, kao farizej iz usporedbe (Lk 18, 9—14). Ili pak kažemo: »Pa što sam zlo učinio? Što ima tu loše? Svi tako rade! Moja mi savjest ništa ne predbacuje.«

Doći ćemo do zaključka da zlo koje činimo ne samo da nije zlo, nego je, naprotiv, dobro; ne samo da se može, nego se mora tako raditi. »Jao onima koji dobro nazivaju zlom, a zlo dobrom, koji prikazuju tamu kao svjetlo, a svjetlo kao tamu« (Iz 5, 20).

Danas je raširen običaj da se vlastita odgovornost baca na »strukture«, na dru-

štvo. Može tu biti i istine. Stvarno je istina da društveni ambijent utječe na ponašanje pojedinca, naročito u vašoj dobi. Svi ste vi iskusili kako je teško osjetiti se slobodnim u nekim ambijentima. Ali nije dopušteno obeshrabiliti se pred takvim teškoćama i odreći se svoga ljudskog dostojanstva. Strukture su plod ljudskog stvaranja. Svaki pojedinac morao bi se osjetiti odgovornim za vrijednosti koje kruže u njegovom životnom ambijentu.

Danas isto tako želimo umiriti vlastitu savjest okrivljujući primljeni odgoj, uvjete, psihološke komplekse, dakle sve ono što je bez riječi i mogućnosti obrane. »Nisam ja kriv. kriv je...«

Ima i ovdje istine. Ali ako smo pri sebn i ako nam ne manjka volja, postoje mogućnosti, više nego što se to misli, da se stvari promijene. Na to je pozvana naša sloboda, naše opredjeljenje.

Ne manjkaju ni oni koji se osjećaju zgnječeni pod teretom zla: »Što sam napravio? Neću si to nikad oprostiti. Za mene je sve svršeno. Neću više imati mira.« Juda je tako reagirao pred svojim grijehom.

Takvi načini reakcije na zlo nisu osloboditeljski.

c) Pravi način konfrontacije sa zlom

Treba se konfrontirati (sučeliti) sa zlom kao Krist i s Kristom. Ako smo izabrali da s Kristom rješavamo problem postojanja zla, ne možemo pristupiti rješavanju tajne zla bez njegove stalne prisutnosti.

Isus nije nikad potcijenio zlo. Oproštenje koje je Gospodin dijelio grešnicima nije bilo poput nekog površnog prelaženja sa stvari na stvar. »Ni ja te ne osuđujem, ali ne griješi više!« (Iv 8, 11) Nije uživao u tome da se ljudi muče pod teretom svoga grijeha. Naprotiv: »Nisam došao na svijet zbog pravednika, nego zbog grešnika.« »Došao sam da oslobodim zatočene i potlačene« a grešnici su najviše potlačeni.

»Tko griješi, rob je grijeha.« Isus je došao kao »jaganjac koji oduzima grijehe svijeta«. On je prinio svoj život kao otkupninu za naše grijehe.

2. Krist nas oslobađa od grijeha time što nam prosvjetljuje svijest

Pogrešne reakcije s obzirom na grijeh plod su našeg subjektivnog gledanja na stvari. Ne trebam se prema tome ispitivati prema sebi, nego prema Evanđelju. Prema Evanđelju proizlazi da je zlo, da je grijeh:

a) Uvreda sebe samoga

Griješeći čovjek radi protiv sebe samoga, premda naoko može polučiti neko neposredno i privremeno dobro. »Što koristi čovjeku ako zadobije cijeli svijet, a izgubi dušu svoju?« (Mt 16, 26) Griješeći čovjek se sputava, osakaćuje se, pribija se na križ, a time pribija i Gospodina, koji mu nudi svoj način i stil življenja.

Tko griješi, sebi škodi. Vjeruješ da si sretan, ostvaren, ali prije ili kasnije shvatit ćeš da je to bila velika iluzija.

Bog ne želi da si naškodimo. Stoga nas pomaže svojim »zakonom«, koji nije nametanje, nego objava, Radosna Vijest, nagovještaj oslobođenja i uspjelosti.

b) Uvreda braće

Grijeh po svojoj naravi vrijeđa druge.

To je očita stvar kod vanjskih grijeha (nepravde, laži, krađe, itd.). Kušajmo ispitati grijehe za koje se pri svakoj sv. Isповijedi kajemo. Brzo ćemo shvatiti da je većina naših grijeha uperena protiv drugih i na štetu drugih, ponajčešće onih osoba koje su nam najdraže.

Teže ih je uočiti, ali nisu time i manje istiniti unutarnji grijesi, skriveni, oni koje neće nitko od ljudi uočiti, koje i te kako krijemo da ne bi došli na vidjelo.

U svakom slučaju ti unutarnji grijesi pripremaju naše vanjske padove, kao što nam reče Isus: »Iz srca, dakle iz nutrine, izlaze zle misli, krađe, razbojstva, preljubi, požude strasti itd.« Skriveni grijesi, kao što su zle želje, mržnja, već su predznak poraza ljudske osobe na području ljubavi.

I potajno griješeći osoba se osiromašuje. Nije u stanju darovati drugima ono što oni s pravom od nje očekuju. Ako roditelji ne žive u potpunosti stvarnost ljubavi, djeca to i te kako osjećaju. I ne

samo djeca, nego i djeca njihove djece. Naši grijesi odražuju se na generacijama. Ponašanje jednog adolescenta očit je predznak njegova stila u obitelji koju će sutra osnovati.

Ljudski čini nisu nikad posve privatna stvar. Nitko ne može reći: »Za ono što sam napravio odgovaram sam pred sobom i pred svojom savješću.« Moramo biti odgovorni i pred svojom braćom. Ako smo uistinu učinili nešto zlo, to će se nužno odraziti i na njima.

c) Uvreda Krista, Boga

Tko griješi, radi protiv ljubavi, a ljubav dolazi od Boga, Bog je ljubav koja nam se objavila i darovala u Isusu Kristu. Sve ono što radimo protiv braće, radimo protiv Gospodina: »Meni ste učinili.« Učinili smo protiv Boga.

Osjećaj za Boga i osjećaj za grijeh idu u korak. Nimalo nas ne čudi ako današnje generacije, koje su u dobroj mjeri izgubile osjećaj za prisutnost Božju, isto tako gube osjećaj za grijeh. Prvi susret s Kristom ide kroz osjećaj svijesti osobne grešnosti. Evo što Petar reče Kristu: »Odlazi, Gospodine, od mene jer sam čovjek grešnik.« Magdalena plače do nogu Gospodinovih. Desni razbojnik reče: »Gospodine, sjeti me se kada dođeš u svoje kraljevstvo.«

Sve dotle dok ne posjedujemo taj osjećaj, naš grijeh ostaje u nama. Od grijeha nas ne mogu osloboditi ni naša braća niti mi sami, nego samo On, Krist, Bog.

3. Krist nas oslobađa od zla snagom svoga oprostjenja i ljubavi

a) Darujući nam poniznost i odvažnost da tražimo oprostjenje

Nije dostatna svijest grešnosti. Juda se zaustavio na tome i loše je svršio. Treba znati tražiti oprostjenje od Boga i od braće.

U Bergmanovu filmu »Mjesto jagoda« kaže se: »Prva je dužnost liječnika tražiti oprostjenje.« Tako je! Ne postoji nijedan liječnik na ovom svijetu koji ne bi morao moliti zbog nečega za oprostjenje. Najbolji liječnik je onaj koji je manje zgriješio od drugih. Nije to samo prva dužnost li-

ječnika, nego i svakog pojedinog čovjeka. Koji zaručnik, koja zaručnica, koji otac ili majka, koje dijete, učitelj, svećenik, ili bilo tko drugi može reći: »Nisam nikada pogriješio?« I ako griješeći vrijedamo jedni druge, ne bi li i prva naša dužnost bila tražiti međusobno oprostjenje?

Praštanje je dimenzija ljubavi. Osoba koja ljubi, prašta! Bog uvijek oprašta.

Nije lako tražiti oprostjenje, kao što nije lako niti opraštati. Ali dok s naših usnica ne sklizne riječ »oprosti mi« ili »opraštam ti«, ostat ćemo zatočenici svojega zla.

Gledajući na Krista i živeći poput njeega, možemo se vinuti do tih vrhunaca kršćanskog opraštanja.

b) Time što nam je dao sakrament pomirenja

Prijašnji zaključci mogu nam pomoći da shvatimo zašto je Gospodin povjerio svojoj Crkvi moć opraštanja grijeha, tj. pomirenje ljudi s Bogom i međusobno. Crkva se kroz povijest služila tom vlašću na različite načine. Način je sasvim sekundaran s obzirom na stvarnost toga velikog dara koji nam je darovao Gospodin. Vrlo je važno da u vjeri, po znakovima ovog sakramenta prepoznamo prisutnost samoga Krista, koji nas pomiruje s Bogom, s nama samima i s našom braćom. Time svećenik postaje naš prijatelj i u isto vrijeme predstavnik Boga i Crkve. Njegovim posredništvom ne samo da dobivamo oprostjenje od Boga na konkretan i očit način, nego i od sve braće; njegovim posredništvom i mi sami opraštamo svima onima koji su nas uvrijedili.

Onima koji smatraju da bi bilo najbolje ispovijedati se direktno Bogu, bez svećeničkog posredništva, moramo reći da nisu dovoljno shvatili komunitarnu dimenziju grijeha, kajanja i opraštanja.

Vjerujem da su svi pomalo imali iskustvo mira i zadovoljstva sa samim sobom, poslije dobre i iskrene ispovijedi. Osjećaj povratka među braću bez maske divna je stvar. Ispovijed nas čini istinskim osobama, dosljednim ljudima.

c) Ispovijed je obveza i svečanost

Nije magija. Nije to spužva koja automatski briše, bez naše osobne suradnje. To je dar, veliki Kristov dar, koji nam

daje mogućnost da prijedemo s egoizma na ljubav. Ovdje je pozvana na odgovornost sva naša iskrenost i sloboda odgovora, mogućnost našeg obraćenja.

O, kad bi uistinu ta vrijednost postala dio našeg ljudskog života, kad bi se oni koji pristupaju Sakramentu svetog Pomirenja međusobno izmirili: muž i žena, mladić i djevojka, roditelji i djeca, prijatelji ... svi ... kakav bi to bio rast u ljubavi ... koliko bi se smanjile patnje ... koliko bi bilo više veselja! To je dužnost Crkve.

Ispovijed bi postala uistinu svečanost. Kao što je to bilo nekada u prvoj Crkvi, Uskrs bi značio pomirenje javnih grešnika s braćom koja su ostala vjerna svome Učitelju. Nije li Gospodin rekao: »Veće je veselje u nebu za jednog grešnika koji se obrati nego li ... (Lk 15, 7)? Zašto onda bojati se ispovijedi, zašto je obezvređivati?

Zaključimo!

Ovdje ste pozvani da učinite prijelaz. Od djetinjastog načina shvaćanja i doživljavanja ispovijedi k zrelom, odraslom. Odrastao je onaj koji se ne zadovoljava time da kaže svoje slabosti, nego onaj koji traži njihove uzroke i nastoji ih liječiti u korijenu. Može se lagati, npr. u šali, zbog stida, zbog oholosti, zbog mržnje prema osobi. Nije dostatno reći: »Lagao sam.« Ispit naše savjesti moramo obaviti na bazi naših moralnih stavova, a to su: iskrena želja za obraćenjem te duboka vjera u Kristovu milost.

Napomene

Za vrijeme ove kateheze moglo bi se mladima predložiti da, u stilu vjerovanja, sintetiziraju osnovne ljudske i kršćanske vrijednosti koje doživljavaju na poseban način, i koje su ponajbolje objasnili za vrijeme ovoga sastanka. Svoj osobni »Credo« mogli bi pročitati pod misom za mlade.

MLADEŽ obično dobro prihvaća takav prijedlog i zdušno se daje na posao, premda se potkrade i po koje zastranjenje, koje će kateheta pravodobno otkloniti.

Ne vjerujem da će za tako nešto biti dovoljan jedan susret. Na vremenu ne bi trebalo previše škrtariti, nego dati dovoljno prostora vlastitom izražaju vjere

i zrenja u vjeri. Jasno, kateheta će nastojati da se stvari ne ponavljaju, nego da postoji kontinuitet posjedovanja i rasta.

IX. POTREBA ZAJEDNIŠTVA

Uvod

Ovim ćemo zaključiti prvu seriju naših kateheza. Zaustavit ćemo se na vrijednosti koja je centralna u našem kršćanskom životu i koja je izvor i vrhunac crkvenog života: Presveta Euharistija.

Zanima li to vas? Prilika je to da uđemo u tajnu značenja i vrijednosti toga, za kršćanstvo tako važnog sakramenta.

Možda vas više zanima ljubav? Euharistija nas čini sposobnim za ljubav, sposobnim za zajedništvo s Bogom i s ljudima — našom braćom.

Kušajte se sjetiti svoje prve svete Pričesti! Ona jednostavnost i dječja iskrenost, razgovor koji ste vodili s Isusom u dubini svoga srca! Obećanja koja ste mu dali! A onda ste rasli. Mijenjali ste se. Možda na bolje? ... Možda na lošije? ... A sada, i sada pristupate pričesnom stolu! Kako? Naša se priprema ni u kojem slučaju ne bi smjela svesti na komediju. Treba shvatiti ono što se čini. Krist je onaj koji nas rasvjetljuje, onaj koji nam se daruje.

1. Euharistijsko obećanje

a) Govor u Kafarnaumu

»Tražite, ne propadljivu hranu, nego kruh koji traje za svu vječnost, kruh koji silazi s neba, onaj što vam ga moj Otac daje. Ovaj kruh, to sam ja, to je moje tijelo, moja krv. Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni, a ja ću ga uskrisiti u posljednji dan« (Iv 6).

Euharistija nije, dakle, ideja koja je Kristu došla na pamet u posljednjem trenutku, za vrijeme Posljednje večere. Ona je bila u njegovoj misli, u njegovu srcu od vječnosti.

b) Reakcija Židova i učenika

Bez sumnje, govor je bio tvrd. Neshvatljiv. I nikakvo čudo da su ga mnogi uče-

nici koji ga ne shvatiše, ostavili. Isus se ne povlači. Bilo mu je — nema dvojbe — teško, ali on nije povlačio svoje odluke i načela zato što ga ljudi ne shvaćaju ili ne prihvaćaju. Obrativši se dvanaestorici, reče: »Hoćete li i vi otići?«

Bio je spreman ostati sam, ali ne odreći se svoga plana. Te riječi se ne smiju shvatiti kao romantička Kristova žalopojka da nije shvaćen u ljubavi. Nosi u sebi svu sigurnost spasitelja svijeta, onoga kojega ljudi baš kao takva trebaju. Parafrazirajući, možda je Krist htio reći ovo: »Želite proslijediti bez mene? Jeste li uvjereni da ćete drugdje naći nešto bolje da biste riješili vlastiti životni problem? Možete li stvoriti bolje zajednice? Hoćete li probati?«

c) Petrov odgovor

»Kome ćemo Gospodine, ti imaš riječi života vječnoga« (Iv 6, 68). Ne znači da je Petar shvatio više od ostalih. On se samo više povjerio Kristu.

Jedini odgovor na Euharistiju, kao, uostalom, na cijelo Evanđelje, jest vjera. S druge strane, od nas se traži da uposlamo srce, razum i dušu da što bolje uro-nimo u tajnu Kristova darivanja. Probajmo razmišljati o Posljednjoj večeri!

2. Ustanovljenje Euharistije

Gospodin je tražio dostojan ambijent za veliki dar neba i ušavši u pripremljenu dvoranu božanski je uskliknuo: »Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke« (Lk 22, 15). Zatim je oprao svoje apostole od bolesne ambicije, davši im lekciju koja nam je svima poznata.

I pošto im je dugo govorio, otkrivajući tajne svoga srca, bodreći ih da imaju u njega pouzdanja, da ostanu povezani, jedno, da se međusobno ljube kao što ih je on ljubio, pošto im je obećao Duha Svetoga, izrekao je nad kruhom i vinom one riječi koje svaki put čujemo pod sv. Misom, koje su tako jednostavne, a opet tako pune božanske tajne. Nastojat ćemo proučiti malo smisao tih riječi da bismo zdušnije sudjelovali u sv. Misi.

a) »Ovo je tijelo moje koje se predaje za vas.« »Ovo je krv moja koja se proliva za vas.«

Tijelo i krv označuju osobu. Kao da bi Isus rekao: »Ja, takav kakav jesam, kao čovjek i kao Bog, sve ono što sam bio i što ću biti, cijeli moj život, moja muka i smrt, moje uskrsnuće, sve ono što sam vam rekao, stavljam pod prilike ovoga kruha i vina, u ovome znaku, ostavljam vam se.«

Na koji je način Gospodin prisutan, to je stvar teologa i crkvenih mislilaca i ona nas ovdje može manje zanimati. Najvažnije je to da je Gospodin ostao među nama prisutan na tako blizak i svima dostupan način: u obliku kruha i vina, dakle svagdašnje hrane i pića.

b) Uzmite i jedite« ... »Uzmite i pijte svi«

Izabrao je kao znak svoje prisutnosti kruh i vino da bismo ga mogli blagovati i time ga smatrati svojom životnom hranom, hranom za život vječni, pićem spasenja.

Bog želi biti u nama. Što to znači biti »u« nama? Moglo bi se lako desiti da to shvatimo na sasvim fizički način. Fizičko zajedništvo je sredstvo, jest sakrament duhovnog zajedništva cijele osobe.

Isus ne želi doći samo u naše tijelo, nego »u« cijelu našu osobu, tamo gdje je sjedište naših misli, sudova, osjećaja, jer sve želi preobraziti iznutra, želi nas učiniti sebi sličnima. Blagovati Krista ne znači samo hraniti se njegovim tijelom, nego također i njegovom riječju. I prvi dio svete Mise, služba Riječi, također je zajedništvo s Kristom, pričešćivanje Kristovom riječju. Ne može se odijeliti služba Euharistije od službe Riječi.

— To zajedništvo s Kristom, utjelovljenom Riječju Božjom, ne može a da ne bude zajedništvo s braćom. Svi se hrane istim kruhom Riječi i Euharistije. Ako smo podijeljeni, onda smo komedijanti, profaniramo ljubav Kristovu u pravom smislu riječi. Nije dovoljno pričestiti se i time da svrši sve skupa, kao da bi svaki pojedinik imao nekog svog Gospodina. Pričešćujemo se da bismo postali zajedničari. Slavi se Euharistija da bi se ona mogla živjeti u životu, među braćom. Slaviti Euharistiju je ozbiljna i zahtjevna stvar.

c) »Ovo činite meni na spomen«

Tim riječima je Gospodin ustanovio svećeništvo. Dao je apostolima i njihovim nasljednicima moć i poslanje produženja Euharistije kroz vjekove.

Svaki kršćanin morao bi se osjetiti nosiocem te Gospodinove želje i zapovijedi. Gospodin je povjerio svim svojim učenicima: »činiti ono što je on sam činio.« Kao da bi Isus rekao: »Naučio sam vas kako se živi, kako se ljubi Otac, kako se moli, kako se ljube braća; naučit ću vas kako se trpi i kako se umire u nadi uskrsnuća. Završio sam svoju zadaću ovdje na zemlji. Sada ste vi na redu. Nastavite! Ponesite u svijet moju Radosnu Vijest. Činite to spominjući se mene. Neću vas ostaviti same. Bit ću s vama u sve dane, naročito kad se skupite na Euharistiju. Bit ću vam svjetlo i snaga.«

Ne radi se, dakle, o samome slavljenju obreda, nego o tome da se u Euharistiju unese ono što je i sam Gospodin unio: žrtvovanje svog vlastitog života sve do smrti koja za one koji vjeruju postaje prijelaz u novi, vječni život, jer Euharistija je hrana za vječni život. Euharistijski Krist je uskrsli Krist, živi, koji živi s nama i među nama, u svojoj Crkvi, u svijetu. On nam pomaže da stvorimo nova nebesa i novu zemlju, koje nam je obećao kroz svoja pisma. Gradit ćemo ih strpljivo, ali nikad ne smećući s uma da je on temelj i ideolog novih nebesa i nove zemlje.

3. Euharistija u našim rukama

a) Euharistija u službi Crkve

Za onoga tko tako doživljava Euharistiju, za njega ona nije više propis i prisila, ona za njega više nije obveza koje se pod svaku cijenu treba što prije riješiti i onda mrino živjeti. Ona nije više za njega crkveni propis »da se najmanje jednom godišnje treba pričestiti«. Shvatiti tako Euharistiju znači uistinu oduzeti joj čar i ljepotu, oduzeti joj zapravo ono što ona jest, njenu privlačnost, učiniti je »moranjem«, a ne iskrenim čeznućem.

Što je zapravo kršćanin koji ide jedanput godišnje na pričest shvatio od svete Euharistije?

Onaj koji želi živjeti Evandjelje u punini, koji ga želi naviještati svijetu, neće više gledati na Euharistiju kao na dužnost, nego kao na potrebu.

Onaj koji se osjeća Crkvom, kako ne bi osjetio potrebnim da sudjeluje u Euharistiji, najvećem i najjasnijem izražaju Crkve? Ne izgleda li vam ipak smiješna tvrdnja nekih kršćana kad kažu: »Idem u crkvu kad osjetim potrebu.« Dakle, odlazak u crkvu bio bi samo stvar instinkta, stvar čistih osjećaja. Euharistija je ipak nešto više od toga. Ona jest osjećaj, ali je i žrtva, ona je doživljaj susreta s Kristom i s braćom.

b) Euharistija se priprema

Ako nas Euharistija koju slavimo često ostavi kao osobe i kao zajednicu indiferentnima, ne osuđujmo Euharistiju kao da je beskorisna stvar, nego preispitajmo sebe same, svoje zalaganje da je doživimo onakvom kakva ona jest u svojoj biti. Ispitajmo svoju ljubav! Je li bila manjkava? Možda nije bila dostatna da u nama raspali sveti žar? Uspavanošću se ne može mijenjati svijet. Što mogu napraviti hladni, umorni, indiferentni, neoduševljeni kršćani? Što mogu napraviti oni koji daju dojam kao da nisu uvjereni u ono što naviještaju i propovijedaju? Ako nisu sami uvjereni, neće moći uvjeravati. Ako njima kao osobama kršćanskog svjetonazora Euharistija kaže malo, što će kazati onima kojima bi je htjeli naviještati kao veliki, osloboditeljski dar? »Zato jer nisi ni vruć ni hladan, ispljunut ću te iz usta svojih.«

Da bi Presveta Euharistija imala uistinu odjeka u našim srcima, da bi postala centrom okupljanja zajednice, prilikom susreta s Kristom i braćom, trebat će se pripremiti na Euharistiju. Svaka ozbiljna stvar zahtijeva pripremu, i tamo gdje se najviše uloži truda, tamo se obično žanju i najbolji uspjesi.

Najidealnije bi bilo da se zajedno pripremimo. Pripremiti Misu, to je delikatna i zahtjevna stvar. Nije dostatno pripremiti samo neke pjesme, geste i intervente. Potrebno je pripremiti srce, dušu, učiniti srce raspoloživim da sasluša riječ Božju, pripremiti ga na obraćenje, na molitvu, na

zajedništvo, na darivanje, na sudjelovanje u životu s Kristom i s braćom.

Ne priprema se na Misu u posljednji čas. Iskustvo pokazuje da su najuspjelije one Mise koje su bile najbolje pripremljene. To je jednostavno izvesti tamo gdje postoje različite grupe s različitim interesima okupljanja. Svaka od njih nosi neku vrijednost i oko te vrijednosti okupljaju se ljudi s posebnim osjećajima, stremljenjima, iščekivanjima, koji će naći interesa i u svetoj liturgiji i po kojima će ona postati živa i bogata.

Malo je teže sa župskim Misama. Pod njima se čovjek često osjeća strancem. Nema one bliskosti i poznavanja među ljudima, nema nekih zajedničkih interesa koji bi ljude okupili izvan Mise, zbližili ih, učinili ih osjetljivim za pojedine probleme članova zajednice. Stoga se koji put osjeća hladnoća, anonimnost, individualizam, dalekost od života. I nije malo onih koji baš zbog tih stvari smatraju Euharistiju nepotrebnom, neefikasnom, Euharistijom koja im »ne kaže ništa«.

Sve nas to upućuje na autentičnost koja, s druge strane, privlači mlade ljude, daje im mogućnost da se izreknu, da se kažu, da se međusobno saopće, da se susretnu i uvide da su im problemi manje-više isti. Stoga ne rješava probleme odsutnost, nego zauzetost, kreativnost, koja se ne smije svesti samo u granice Mise za mlade. Mladež ne smije postati župski geto. Ona bi morala biti nosilac svježine i poleta koji će pridići klonule, vratiti nadu ožalošćenima, biti utjeha onima koji tuguju. Liturgija je život, i sve ono što prolazi našim životom mora imati svoj odraz na našem zajedničkom zborovanju, u našoj Euharistiji.

Ako ne bi bilo moguće zajednički se pripremiti na svetu Misu, onda u svakom slučaju ostaje mogućnost osobne pripreme, možda pripreme koja će se odvijati u obitelji na taj način da bi Misa u našem kršćanskom životu postajala sve više »izvor i vrhunac« sveg našeg djelovanja, cilj i početak našeg življenja, našeg života življenog u vjeri, ufanju i ljubavi. Svaki od nas morao bi biti pod Misom prazni kalež koji će primati i puna zdjela koja će hraniti, krijepiti, davati nadu.